İslamiyette Kaza ve Kader İnanması

Ben insanın sırrıyım, insan Benim sırrım.

ALLAH

Kaza ve kader inanması sonsuz kainatta cari tabii, hayati, kanunların icabı ne vukuu buluyorsa, ne vuku bulmakta ise, ne vuku bulucaksa bunların hepsinin ezeli bir hükme tabi olarak vuku bulacağına inanmaktır. Yoksa kör mukadderata boyun eğmek değildir.

Bir mühendis yapacağı bir köprüyü nasıl evvelden bir plan yaparak hazırlar ve yapacağı şeyleri evvelden düşünerek ona göre işe başlarsa kainatın Haliki, dünyaları yaratmadan evvel ona müteallik bütün hususatı hazırlamış, planlaştırmış ve ona göre kainatı halk etmiştir. Onun için dünyada her ne vuku buluyorsa ve bulacaksa Halikin çizmiş olduğu, takdir etmiş bulunduğu plan gereğince husul buluyor ve bulacaktır. Ölüm, dirim, zenginlik, fakirlik, bahtiyarlık, bedbahtlık, zahmet, meşakkat ilaahiri sevinç ve kader huzur ve refah her şey bir hikmetin eseri ve onun icabatıdır.

Su sıcağa maruz kalınca buhar oluyor; buhar soğuğa tesadüf ettiği zaman yağmur ve kar oluyor, her şey arzın cazibesinin tahtı tesirinde düşüyor. Tohum muayyen gıdalı toprak, hararet ve suyu bulunca büyüyor; bunlar Halikin kainatı halketmeden planında evvelce çizilmiştir. İnsan vücudunda ve ömrü boyunca husule gelecek tehavvulat çocukluk, gençlik, olgunluk, ihtiyarlık ve ölüm bir kanuna tabidir. Vakit gelince bu yollar katedilecek ve olacaktır. Çocuk doğar, emekler, büyür, genç olur, olgunlaşır, saçları ağarır, yüzü buruşur ve nihayet ihtiyarlık devrini tamamlayarak ölür. Yerde, gökte her ne varsa hepsi bu kanuna boyun eğmektedir. Güneş, ay, yıldızlar, gece ve gündüz hep bu kanuna tabi olarak işler, "Güneş karar kılacağı yere koşar, kamerin devri için konak kurduk. Kamer her devrinin sonunda kurumuş hurma dalı gibi kalır. Ne güneş aya yetişebilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir felek içinde yüzer." (Yasin suresi 38-40)

Kuran-ı Kerim'in bu ayetleri gökyüzündeki cari kanunları anlatır (Kepler kanunları). Herkesin rızkını Allah takdir etmiştir. Yaşayış bu ölçüye tabidir.

"Ölümü biz aranızda takdir ettik, bir kanuna bağladık" (Vakıa süresi 60.ayet) Bu kanunu ezeli sayesindedir ki: Her şey ilerlemesine, inkişafına devam edip gitmektedir. İnsanların hayatları, yaşamaları, bedbaht veya mesut olmaları buna tabidir. Alın yazısı denilen şey bu hikmetin tecellisidir.

Kaza ve kader daha ziyade insan ruhunun ahlaki ve manevi cephesini kuvvetlendirir. İnsanlar çalışmalarının verdiği muvaffakiyet neticesi gurura uğrarsa muvaffakiyetsizliğe düşer. Muvaffakiyetsizlik ahlaki bir zaaftır.

İnsana daima çalışmak, bütün esbaba tevessül etmek, metanet göstermek, sebat etmek, muvaffakiyetsizliğe düştüğü zaman bunu alın yazısı sayarak kusurlarını bulup yeise kapılmadan tekrar çalışmak ve ahlaki zaaflarını bertaraf ederek muvaffak olmak; Kuvvet ve membai kaza ve kader inanmasında gizlidir.

"Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadıkça can veremez. Herkesin ömrü bir kayda bağlıdır. Allah sabredenleri görür." (Ali İmran 110-159 uncu ayetler)

Bu ayetler dünyada cari hayati, biyolojik, uzvi kanunların aksi zuhur etmedikçe insana bir zarar gelmeyeceği ve ölmeyeceği, ancak tekamülünü doldurduğunda normal olarak öleceğini izah etmektedir. Bu inanma insanın ruhundaki korku, keder ve yeisi kökünden koparır götürür. "Nerede olursanız olunuz ölüm size erişir; sağlam ve yüksek kalelerde bulunsanız bile" (Nisa suresi 77)

Kaza ve kader inanması insanı mecburiyet sevkile hareket etmek durumuna sürüklemez. Bu böyle olsaydı dinler, Peygemaberler, Mürşitler, büyük sosyologlar zuhur etmezlerdi.

Kaza ve kader inanması insan hayatında bir feragat, bir fazilet ve bir kahramanlık kaynağıdır.

Kaza ve kader inanması yalnız İslamlıkta değildir. Cihanşumuldür.

Tevrat, Zebur: Allah'a hamdediniz; zira onun emri ile herşey halk oldu, bir kanuna kondu. Bu kanun asla aşılamaz. (Mazamir 148)

İncil: (Allahın rızası ve isteği) -Meta İncili 21-39 Ayetler.

Kur'an: Biz her şeyi bir kader bir ölçü ile yarattık diyor. "Allah sizi topraktan yarattı" -Kamer Süresi.

Sonra bir eceli kaza etti, yani hayatta geçireceğiniz devri kararlaştırdı –En'am Suresi Ayet 2- yani Allah her şeyi yaratmadan evvel her şeyin kaderini, ölçüsünü, varlığının hikmetini, mevcudiyetinin ölçüsünü tayin ederek yaratmıştır. Her şey yaratılmış olmadaki hikmeti gerçekleştirecektir. Bu muradı ilahidir. Bir tohum toprağa atıldığında bitecektir. Her şey bu esas üzerinde peyda olur ve vazifesini ifa eder. (Doğuş ve tekâmül kanunu) her zerre bu kanunu aşamaz. Bu kanunun hükmünden asla kurtulamaz. Yuvarlanan kaya fakir kulübesi dinlemez, ezer geçer. Zira tabiat hadisesi böyledir.

Merhamet kayayı sarayın duvarına çevirmek ister... Arzularından başka hiçbir şeye boyun eğmeyen ve normalin dışında bir varlıkla hareket eden ruhlar işte kaza ve kaderin inkarına gidenlerdir. Hakiki insan hiçbir başka zamanın ve yerin malı değildir. Hadiselerin kendisidir. Kainatta cari hadiselerin gidişine gösterilecek zaaf insandaki kötü huyları alevlendirir .(Tıpkı çakmak taşına vurulan çelik gibi...)

Dünyada her felaket ve faciaya sebep herhangi bir insanın bencilliği ve başkalarının haklarını tanımamasıdır. İlerleyen insanlar bütün hüküm ve heyacanı geride bırakarak arkada yalnız merhamet bırakarak ölmelidir.

Kuvvet tesellide değil teselliyi dinleyen kulaktadır.

Ahlak denilebilen bütün malzeme ile ilmin ve fennin çizdiği hakikatlara vukuf ve kainat hadiselerinde mutlak oluşlarını kavrayış takatın fevkindeki olaylara da metanetle boyun eğmek kaza ve kader inanmasının en derin mana ve hikmetini ifade eder.

Lisanımızda "Evliya" derler; yani ermiş bunun hakiki manası şudur: Her şeye vukufu olup kamil ve olgun bir insan haline gelmiş şahsiyet demektir. Bu hale gelmek için: Adalet âsasile doğruluk ayağile, temizlik libasile, bilgi fenerile vücut sahrasını kat ettikten sonra insan, kamil bir ruha sahip olur ki bu ruhun hey'eti mecmuası kader ve cesedi kaza olur. O halde insanı kamil bir ''kaza ve kader'' inanmasının künhünü teşkil eder.

İdrakimizin çerçevresine sığdırabildiğimiz kainatta cari bütün biyolojik, fiziki, kimyevi, meteorolojik bir kanun halinde evvela gelmekteki hadiselerin oluşları ve tezahürleri canlılara muayyen bir hudut dahilinde lüzumlu tesirleri vardır. Canlılık bu olaylar zincirinin halkalarından teşekkül etmiştir. Sıcak, soğuk, rutubet, hararet, kuraklık, karanlık, aydınlık bu düzenli işlemelerin icaplarıdır.

Bu icaplara az veya çok maruz kalan normal, anormal canlılık işlemelerini husule getirir. Bu bakımdan dünyada daima öyle oluş bir kanuna tabi olarak işleme sistemi vardır.

İşte bütün bu böyle oluşlar hadiselerin kendileridir. Hiçbir kuvvet bu oluşları ne durdurabilir, ne değiştirebilir...

Güneş devrini tamamlayınca batacaktır. Kış mevsimi gelince havalar soğuyacaktır, ilkbahar gelince yere dikilen bir tohum intaş edecektir. Zaman geçtikçe küçük büyüyecek, seneler saçlarını ağartacak, yüzünü buruşturacaktır. Sudan çıkan balık ölecek, kalp durunca insan hayata gözlerini yumacaktır. Görünür veya görünmez bütün hadiseler ezelden ebede kadar daima akıyor, akmakta ve akacaktır.

İşte bütün bu olaylar kaza kelimesiyle ifade edilen değişmeyen kainat ve hilkat icaplarıdır. Bir yumurta tavuğun normal tevlit ettiği hararete 22 gün maruz kalınca yumurtadaki rüşeym inkişaf edecek ve civciv olacaktır. Bu yumurtanın yaradılışındaki esasta gizlidir. Bu esasın civciv oluşuna kadar geçen 22 gün zarfında maruz kalacağı hararetin yumurtada husule getireceği tahavvülat hadiselerin öyle olması icabıdır. İşte bu icaplar meretebe mertebe inkişafı ve tekamülleri husule getiren olaylar kazadır.

Bu olayalara münasip suretle rüşeymin maruz kalıp muhakkak civciv olması yumurtanın kaderidir. Rüşeym 22 gün içinde civciv olmak kaderine vasıl olmasıdır. Dikkat edilirse rüşeyme tesir eden hadiseler daima her yumurtaya tesir edecek hadiselerdir. Yani kazadır. Biz harareti kesersek yumurta tekamülünü doldurmadan yarıda kalacak, kaderi olan civciv mertebisine gelemeyecektir; yahut harareti fazlalaştırırsak yumurta pişecek yine kader tecelli etmeyecektir. Yumurta rüşeyminde civciv olmak kaderi mevcuttur ve bu sabittir. Kadere ulaştıracak hadiseler ya kısaldı ya şiddetlendi yani kaza yağmuruna tutuldu, kaderi tecelli etmedi.

22 günlük bir devirden sonra civciv olmak kaderine ulaşacak olan yumurtayı biz şimdi 22 günlük harareti teksif eder, kaza ile kaderi tacil edersek yumurta bir günde çıkacaktır.

İnsan yumurtası için de aynı yukarıda izah ettiğim kanun ve olaylarla caridir. İnsan yavrusu bu olaylara tahammülü nispetinde bilgi ile uyabilirse kaderini kazaya maruz kalmadan sona ulaştıracaktır. O halde dünyaya gelişimiz kaderimiz icabatıdır.

Bu kader insanlara Kelâmullah'ta mütesaviyen verilmiştir. Fakat kaza daima cari olduğundan buna çarpılacak canlı, tahammülünün fevkini aşarsa derhal kaderi tecelli edecektir. Bu böyle olmasaydı kainatın sonu olmayacaktı. Kuran-ı Kerimin bildirdiği kıyamet bütün kainat kaderinin hep birlikte ani olarak tecellisinin en derin ve en büyük ifadesidir.

Kainatta bulunan her maddenin, her nebatın, her hayvanın, her insanın varlığını husule getirecek mebdeden başlayıp, inkişaf yollarını dolduran ve tekrar yok olmasına kadar geçen müddet arızasız olarak hepsinde muayyendir ve değişmez.

Mesala bir buğday 8 ayda bir nohut 90 günde muayyen hararet, gıdalı toprak, miktarı kâfi rutubet bulduğunda bu müddetler zarfında kemal bulacak ve şekli varlığının sonuna erişmiş olacaktır. Bu şartlardan birisi veyahut hepsi olmayacak veyahut noksan olacak olursa inkişafının gaye ve sonuna vasıl olmayacak ve sona erecektir. İnsan için de bu aynıdır. Fakat biz bir insan ömrünü tetkik edecek kadar bir yaşama müddetine vasıl olmadığımızdan müşahede hududumuzun haricinde kalmakta ve gayeye vusul müddetinin hakiki devamını kestiremiyoruz. Bin sene yaşayan insan olsa (buğdayın yetişme müddetine müşahedemize sığdırabildiğimiz için evvelden kesin olarak şeraitinin tamam olmak şartı ile 8 ayda olacağını söylüyoruz ki bu bir hakikattir) insanın doğumundan ölümüne kadar müddeti müşahede edecek ve müşahedelerinin yekdiğerini kovalaması, gayeye vusul müddetinin kesin olarak tayinini ortaya atacaktır.

Şimdi gayaye vusul için yolda engellerin neler olduğunu bilmek ve onlardan sakınmak meselesi ortaya çıkar. Yani buğdayın gayesine vusulü için lazım olan şerait gibi hadiseler. 3 asır evvel mikrop bilinmediği için gayeye vusul için inkişaflarına devam eden bir şahsın bu engelden sakınması ve buna lüzumlu şeriatı bilmesi, gayesine vüsulüne

engel olmuş ve o insanın asıl gayesinin tecellisine mani olmuştur. Yani gayaye vusul ki kaderi tacil edilmiş oldu. Bugün mikrop biliniyor. Aynı mikrop aynı insandaki engeli, bugün bertaraf etmiş bulunuyor. Gayeye vusul için kendisine yardım etmiş olunuyor. O halde kaderinin bir an evvel tecellisini durdurmuş oluyoruz demektir. İşte bu hadiseler gayeye vusula mani olan ve kainatta durmadan cari olan bu olaylar kadere vusul için inkişaflarına devam eden canlı için birer kaza mahayetini almış olur.

Canlılığın kaderine vusulüne engel olan hadiseler kadere vusul için lüzumlu hadislerdir ki gayenin icaplarıdır. Kaza, yani bu hadiseler olmasaydı gayeye vusul için çabalayan biz canlılar ve kainat dahi olmayacaktı. Canlılık olmasaydı bu canlılığı gayesine, vusulüne yardım eden veya engel olan hadisler de olmayacaktı.

O halde kainat da olmayacaktı; madem ki kainat vardır bütün bu gayeye vusul ve hadisler kainatın icaplarıdır. Yani bu icaplar ve hadisler kainatın kendisidir. Kainatı husule getiren hadiselerdir. O halde bu icaplara tabi canlılık da bu icabların neticesidir.

Bu icaplarla ilerleyen insan, bunlardan ayrılamaz. Yani ne canlılık bu icaplar olmadan; ne de bu icaplar olmadan canlılık kaimdir, ne bu o, ne o budur. Hepsi bir küldür. İşte kaza ve kader inanmasındaki esas nüve de bu hükmün tezahür şekillerine vukuf ve inanmaktır.

Kaza ve kader inanması ilmî ve fennî bir hakikatin filozofik ifadesinden başka bir şey değildir. İnsan doğar, büyür, yaşar ve ölür. Bu canlılık için katedilecek bir kainat hadisesidir.

Bu hadiseyi tevlit eden birçok icaplar ve şartlar vardır ki bunlar da tabiat hadiseleridir. Bu hadiselerin akışı ve tevlit ettiği bin türlü tezahüratla muvazene temin eden canlılık gayesine muayyen bir zamanda varır. Muvazenesi bozulan bu hadiselerden irtibatını keser, gayesine erişir.

Kendi kendimize -Bir sual soralım- su olduğu için mi balık olmuştur; yoksa balık olacağı için mi su vardır. Her ikisi de yekdiğeri içindir. Balığı sudan çıkarsak oksijen alamayacağı için ölür. Suda dursaydı ölmeyecekti, ölecekti. Fakat mukadder gayesine vusul için buğdayın 8 ayda olduğu gibi balık da sona erecekti. Sudan çıkarmak gayeye vusulü tacil etti. Yani bir kazaya uğrattı. Suyun dışındaki hava balık suda iken mevcuttu. O halde balık için kaza mevcuttu. Hava olmasaydı su olmayacaktı, balık sudan oksijen alamayacaktı ve tekevvün edemeyecekti.

Kainatın akıl durduran işlemesinde idrakin fevkinde bir intizam ve binlerce hadiseler mevcuttur. Bu işlemenin gayesi ve davamı bir kaderdir. Bu devamdan ayrılmak ya gayeyi tamamlatır, yahut hadislereden varlığı ayırır, veyahut da hadislerin şuursuz işlemesine çarpar ve gaye tecelli eder.

Bu hadiseler bir küldür ki halk eder, idame ettirir ve yok eder. İşte Allah kendini göstermek için kainatı yaratmıştır. Dinî ve felsefi sözü budur ki şuursuz hadisler ve kainat akıl ve şuurla idrak edildiğinden kendini göstermek için kainatı gözlerimizin ve şuurumuzun önüne seren Cenab-ı Hak aklın derinliklerinde gizlenmiştir. Onun için Kelamullah'ta: "Ben size şah damarlarınızdan daha yakınım" diye buyurmuşlardır.

Bir hadis-i kutsi bunu daha derin ifade etmektedir. "Ben insanın sırrıyım insan benim sırrım..."

Esas olan akl-ı küllün, cüz'ü külde görünerek idrak ve şuur kalıbına dökülebilmesindedir. Bu hadislerde şuur yoktur. Şuurlu bir intizam ve öyle oluş vardır ki bu şuur maddeleşmiş ve hadise haline inkılap etmiştir. Biz şuurda onu cansız bir akış ve öyle oluş şeklinde görüyor ve o hadiselerin akışlarını yine şuurumuzda canlandırdığımızdan idrak denilen sabit hale sokuyoruz. O olmadan biz yokuz, biz olmadan o yoktur.

Bu çarpışma, bu tezahürat, bu anlatma ve anlayış kaza kaderin ta kendisidir.

İlmi takdis edin (Kur'an)